

RNDr. Jan Pulpán

* 6.března 1923 , † 28. května 1993

Příroda Jizerských hor, rodiště Jana Pulpána (Šumburk nad Desnou), jistě přispěla u vnímavého dítěte k probuzení zájmu o přírodu a její dění. Zvláště když k tomu napomáhal Janův otec, který zájem o přírodu v chlapci podporoval. Společně začali sbírat motýly a postupně vybudovali rozsáhlou regionální sbírku, kterou později věnovali do fondů Královéhradeckého muzea.

V roce 1934 začal Jan studovat na reálce v Praze 7 a v roce 1939 byl přijat za člena České entomologické společnosti. Pod vlivem a vedením prof. Karla Kulda se začal věnovat sběru střevlíkovitých a studiu této skupiny zůstal věrný až do své smrti.

Už od mládí Jan Pulpán nesmlouvavě a nekompromisně zastával názory o nichž byl přesvědčen, že jsou správné a morální. Jeho protinacistický a později nekompromisně protikomunistický postoj znemožnily nejen normální dokončení střední a vysoké školy (přírodovědecké fakulty Karlovy University), ale byly i příčinou jeho velice

různorodých zaměstnání a postavení v nich. Teprve po skončení války v r. 1945 dokončil studium reálky a složil maturitní zkoušku a až dva roky před smrtí mu byl v rámci rehabilitací přiznán přírodovědeckou fakultou UK titul doktora přírodních věd.

Po absolvování vojenské presenční služby začal v roce 1947 studovat při zaměstnání na přírodovědecké fakultě UK. V roce 1948 byl ale pro své politické názory propuštěn ze zaměstnání a vyloučen ze studia na fakultě. Svízelnou situaci mu pomohl na čas vyřešit prof. Jan Obenberger, který mu umožnil dvouletý pobyt na Slovensku, při kterém sbíral hmyz na nejrozličnějších lokalitách.

Houževnatost a pracovitost, další charakterové vlastnosti Jana Pulpána, ho přivedly k mnoha úspěchům na poli tlumení škod způsobovaných skladištními škůdci. Ať to bylo potlačování pilouše černého (*Sitophilus granarius*) na skladovaném obilí, či využití dravého roztoče *Cheyletus eruditus* proti populacím roztočů z rodů *Tyroglyphus*, *Glycyphagus* a *Tyrophagus* škodících ve skladech obilí a osiv či program tlumení škod způsobovaných v potravinářských skladech zavíječi *Ephestia elutella* a *E. kuehniella* nebo škůdců ve skladech tabáku či molů škodících na vlně (*Tineola bisselliella* a *Tinea pellionella*) nebo v poslední době jeho působení při asanaci pekárny a jiných provozoven, stejně jako lidských obydlí, proti rusům a švábům. Pulpán publikoval v oboru entomologie skladištních škůdců se svými spolupracovníky na 50 původních odborných a vědeckých prací a odborných příruček, část i v renomovaných zahraničních časopisech. Je i spoluautorem knižního kompendia Boj proti skladištním škůdcům. Jeho úsilí, prioritní nápady a nové metodiky v ochraně skladových produktů nebyly vždy spravedlivě oceněny.

Téměř celoživotním zájmem Jana Pulpána bylo studium faunistiky, chorologie, zeměpisného rozšíření, morfologické variability a systematiky československých druhů čeledi Carabidae. Identifikoval a revidoval na 600 000 exemplářů střevlíkovitých ze soukromých sbírek sběratelů i z fondů muzeí. Jeho vlastní unikátní sbírka československých střevlíkovitých zahrnuje přes 60 tisíc ex. více než 500 druhů, kde u variabilních druhů je dokumentována širší variabilita především strukturálních a chetotaktických znaků, stejně jako variabilita barevná. Jeho sbírka je jedním ze základních podkladů pro faunistiku čeledi Carabidae České a Slovenské republiky. Dalším monumentálním dílem je Prodróm střevlíkovitých Československa, který zůstal v rukopisu a zahrnuje faunistické údaje o této čeledi a to jak publikované, tak i nepublikované, získané na základě determinační Pulpánovy aktivity. Pulpán shromáždil kolem sebe skupinu mladých nadšených entomologů, kteří cíleně a soustavně prozkoumávali území Československa a dal tak základ vzniku Carabidologické sekce v rámci Čs. entomologické společnosti. Po jejím ustavení v roce 1988 se stal jejím prvním předsedou. Díky činnosti sekce patří území bývalého Československa k nejlépe karabidologicky prozkoumaným územím Evropy.

Pulpán publikoval samostatně i ve spoluautorství 31 prací s entomologickou tematikou. Podstatná většina je věnována faunistice a systematice čeledi Carabidae, zahrnuje i popisy nových taxonů, práce revizně taxonomické i kritický seznam druhů vyskytovaných se na území Československa. Nezištně poskytl řadu cenných údajů týkajících se variability, rozměrů, kritických znaků i chorologie střevlíků Čech, Moravy i Slovenska pro Hůrkův Klíč střevlíkovitých I (1992) i jeho chystané pokračování.

Za svého života se Jan Pulpán mnoho vděku a ocenění své práce nedočkal. K těm, kteří si jeho úsilí a práce vždy vážili, patří kolegové karabidologové. Oceněním jeho zásluh o obor je jistě i pojmenování taxonů *Amara pulpani* Kult, 1949, *Bembidion uvidum pulpani* Fassati, 1954 a *Trechus pulpani* Reška, 1965.

Pro ty, kteří ho znali i pro všechny ostatní nechť zůstane Jan Pulpán příkladem skromného, pracovitého člověka, který mnoho užitečného a využitelného vykonal. Byl vždy čestný a nekompromisně věrný svým zásadám a svému přesvědčení a to i za cenu osobní újmy a odříkání. Čest jeho památce!

Karel Hůrka

Nejvýznamnější práce z oboru skladištní entomologie

Most important papers on store entomology

- 1959 - PULPÁN J. & VERNER P. H.: Roztoči žijící na uskladněném obilí a boj proti nim (Acari). (Die Milben lebenden im gelagerten Getreide und ihre Bekämpfung). *Bohemia Centralis*, 1: 173-292 (in Czech, German abstr.).
- 1961 - BARTOŠ J., PULPÁN J. & VERNER P. H.: *Boj proti skladištním škůdcům*. [Control of pests in stored products.] SZN Praha, 365 pp (in Czech).
- 1962 - PULPÁN J., VERNER P. H. & FIGALA J.: Report on the liquidation of some insects and mites which destroy foods in Czechoslovakian stores. *Proc. XI. Int. Congr. Entomol. 1960* (Wien), 2: 300-301.
- 1965 - PULPÁN J. & VERNER P. H.: Control of Tyroglyphoid mites in stored grain by the predatory mite *Cheyletus eruditus* (Schränk). *Can. J. Zool.*, 43: 417-432.
- 1973 - ŽDÁRKOVÁ E. & PULPÁN J.: Low temperature storage of the predatory mite *Cheyletus eruditus* (Schränk) for future use in biological control. *J. Stor. Prod. Res.*, 9: 217-220.

Ostatní entomologické práce Another entomological papers

- 1940 - PULPÁN J.: Kuklěfka lociková (*Cucullia lactucae* D.Sch.). *Vesmír*, 18: 206 (in Czech).
- 1948 - PULPÁN J.: Nové aberace Carabidů z ČSR. [New aberrations of Carabidae from ČSR]. *Entomol. Listy*, (Brno), 11: 48-51 (in Czech).
- 1952 - CHARVÁT A.K., KALANDRA A., PFEFFER A., PIVETZ B. & PULPÁN J.: *Kůrovce lýkožrout smrkový a boj proti němu*. [Control of bark beetle *Ips typographus*]. *Lesnická knihovna*, sv. 12. Brázda, Praha, 43 pp (in Czech).
- 1953 - BOUČEK Z., PULPÁN J. & ŠEDIVÝ J.: Poznámky o blanokřídlých cizopasnících kůrovce smrkového, *Ips typographus* L. v ČSR. (Notizen über die parasitischen Hymenopteren des Fichtenborkenkäfers *Ips typographus* L. in ČSR). *Zool. Entomol. Listy*, 2: 145-158 (in Czech, Russian and German abstr.).
- 1957 - PULPÁN J.: Poznámky k ekologii a systematice běžců (Col., Carabidae) ČSR I, II. (Beitrag zur Oekologie und Systematik der Laufkäfer /Carabidae, Coleoptera/ in der Tschechoslowakei I, II). *Mus. Zpr. Praž. Kraje (Poděbrady)*, 2: 82-84, 120-124 (in Czech).
- 1958 - PULPÁN J.: Poznámky k ekologii a systematice běžců (Col., Carabidae) ČSR III, IV. (Beitrag zur Oekologie und Systematik der Laufkäfer /Carabidae, Coleoptera/ in der Tschechoslowakei III, IV). *Mus. Zpr. Praž. Kraje (Poděbrady)*, 3: 24-29, 119-121 (in Czech).
- 1962 - PULPÁN J., HŮRKA K. & VERNER P. H.: Drei neue Carabiden- Arten für tschechoslowakische fauna: *Nebria fuscipes* Fuss, *Deltomerus carpathicus* Mill. und *Amara pseudostrenua* Kult (Col.). *Acta Soc. Entomol. Čechoslov.*, 59: 124-130.
- 1963 - HŮRKA K. & PULPÁN J.: Střevlíkovití Potiské nížiny. (Die Carabidenfauna der ostslowakischen Tiefebene). *Čas. Nár. Muz.*, 32: 211-219 (in Czech, German abstr.).
- 1965 - PULPÁN J.: *Pterostichus* (*Pseudomaseus*) *litoricaensis* sp.n. from Czechoslovakia (Coleoptera, Carabidae). *Acta Entomol. Bohemoslov.*, 62: 1-7.
- 1969 - PULPÁN J.: Stanovení areálů a subareálů Československa vzhledem k faunistice brouků čeledi Carabidae (Coleoptera) (Bestimmung der Areale und Subareale der Tschechoslowakei am Grunde der Faunistik der Carabiden). *Acta Mus. Reginaehradec.*, *Sci. Nat.*, 9 (1968): 95-146 (in Czech, German abstr.).
- 1971 - MLYNÁŘ Z. & PULPÁN J.: Střevlíci z Novohradských hor (Coleoptera, Carabidae). (Die Laufkäfer des Gebirges Novohradské hory /Coleoptera, Carabidae/). *Šborn. Jihočes. Muz. Č. Budějovice, Přír. Vědy, Suppl.*, 11: 25-34 (in Czech).
- 1973 - PULPÁN J. & REŠKA M.: Vertikální a územní rozšíření brouků čeledi Carabidae v Československu. (Vertikale und geographische Ausbreitung der Carabiden in der Tschechoslowakei). *Acta Mus. Reginaehradec.*, *Sci. Nat.*, 12: 85-104 (in Czech, German and Russian abstr.).
- PULPÁN J.: Dodatek ke stanovení některých subareálů vzhledem k faunistice československých druhů čeledi Carabidae (Coleoptera). (Nachträge zur Bestimmung der Areale und Subareale der Tschechoslowakei am Grunde der Faunistik der Carabiden). *Acta Mus. Reginaehradec.*, *Sci. Nat.*, 12(1971): 81-83 (in Czech, German and Russian abstr.).
- 1974 - PULPÁN J. & DANĚK L.: Brouci čeledi Carabidae (Coleoptera) Turčianského regionu a přilehlého území. (Die Laufkäfer, Coleoptera, Carabidae, im Turiec Region und angrenzenden Gebiet). *Kmetianum (Martin)*, 3: 119-169 (in Czech, German abstr.).
- 1975 - HONCÚ M. & PULPÁN J.: Střevlíkovití (Coleoptera, Carabidae) Českolipska. (Die Laufkäfer, Coleoptera, Carabidae, im Gebiet Česká Lípa). *Šborn. Severočes. Mus. Ser. Natur. (Liberec)*, 6(1974): 93-149 (in Czech, German abstr.).
- 1977 - PULPÁN J. & REŠKA M.: *Leistus rousi* sp.n. aus der Slowakei (Coleoptera, Carabidae). *Annot. Zool. Bot.*, 118: 1-5.
- 1978 - PULPÁN J. & WINKLER J.R.: Nová metoda dlouhodobého uchovávání nepreparovaného materiálu Coleopter ve zcela vláčném stavu. (New method of long-termed preservation of Coleoptera in a quite relaxed condition prior to mounting). *Čas. Nár. Muz.*, 144(1975): 66-69 (in Czech, English abstr.).
- 1979 - PULPÁN J.: Střevlíkovití na území velkodolu Chabařovice - jih (Coleoptera, Carabidae). (Die Laufkäfer auf dem Gebiet des Braunkohlentagebaues Chabařovice - Süd, (Coleoptera, Carabidae)). *Přírodovědecký Výzkum (Teplíce)*, 1979: 273-303 (in Czech, German abstr.).
- 1980 - HŮRKA K. & PULPÁN J.: Revision der Arten-Gruppe *Duvalius* (*Duvalidius*) *microphthalmus* (Col., Carabidae). *Acta Univ. Carol. Biol.*, 1978: 297-355.
- 1981 - HŮRKA K. & PULPÁN J.: Taxonomische Bemerkungen zu *Parazuphium chevrolati* (Cast.) (Coleoptera: Carabidae). *Annot. Zool. Bot.*, 144: 1-16.
- 1982 - PULPÁN J. & VYSOKÝ V.: Výskyt pozoruhodného druhu *Harpalus xanthopus winkleri* Schaubberger 1923 v Československu (Coleoptera, Carabidae). (The occurrence of noteworthy species *Harpalus xanthopus winkleri* Schaubberger 1923 (Coleoptera, Carabidae) in Czechoslovakia). *Zpr. Stud. Krajsk. Muz. v Teplicích*, 15: 47-52 (in Czech, English abstr.).
- 1983 - HONĚK A. & PULPÁN J.: The flight of Carabidae (Coleoptera) to light trap. *Věst. Čs. Společ. Zool.*, 47: 13-26.
- PULPÁN J. & TÁBORSKÝ I.: Střevlíkovití severozápadních Čech (Coleoptera, Carabidae). (Die Laufkäfer Südwest-Böhmens, Coleoptera, Carabidae). *Šborn. Okr. Muz. v Mostě, Ř. Přírodověd.*, 5: 1-66 (in Czech, German abstr.).
- 1984 - PULPÁN J. & HŮRKA K.: Verzeichnis der tschechoslowakischen Laufkäfer (Coleoptera, Carabidae). *Zprav. Zápodočes. Pobočky. Čs. Společ. Entomol. ČSAV v Plzni, Suppl.* 1: 1-28.

- PULPÁN J.: Doplněk k „ Verzeichnis der tschechoslowakischen Laufkäfer (Coleoptera, Carabidae)“ od Pulpán, Hůrka č. 1. Zprav. Západočes. Pobočky. Čs. Společ. Entomol. ČSAV v Plzni, 2: 3-4 (in Czech).
- 1990 - DIVOKÝ V., PULPÁN J. & ŘEBL K.: *Harpalus* (*Harpalus*) *cisteloides hurkai* subsp. n. aus der Tschechoslowakei (Coleoptera, Carabidae). *Acta Soc. Zool. Bohemoslov.*, 54: 241-245.
- 1992 - PULPÁN J.: Střevlíkovití brouci (Coleoptera - Carabidae) lokality Dětaň (západní Čechy - Doupovské vrchy). (Die Laufkäferartigen /Coleoptera - Carabidae/ der Lokalität Dětaň /Westböhmen - Duppauer Berge/). *Sborn. Okr. Muz. v Mostě, Ř. Přírodověd.*, 13-14(1991-92): 47-53 (in Czech, German abstr.).
- HŮRKA K. & PULPÁN J.: Geographic differentiation of populations of *Nebria* (*Alpaeus*) *tatrica* (Col., Carabidae, Nebriini). *Acta Soc. Zool. Bohemoslov.*, 56: 173-179.
- 1993 - PULPÁN J. & HŮRKA K.: Carabidae, pp. 12-22. In JELÍNEK J. (ed.): Check-list of Czechoslovak Insects IV (Coleoptera). *Fol. Heyrovskyana, Suppl.*, 1: 3-172 (in Czech and English).

Jan Pulpán (March 6, 1923 - May 28, 1993). Research worker at the Research Institute of Food Industry since 1954, retired in 1983. During his career Jan Pulpán has participated in various important research projects concerned with pest control, including eradication of the grain weevil *Sitophilus granarius*, the use of the predaceous mite *Cheyletus eruditus* against populations of *Tyroglyphus*, *Glycyphagus* and *Tyrophagus* mites (pests of stored grain and seed), eradication programmes for *Ephestia elutella*, and *Ephestia kuehniella* (moth pests of stored food products), *Tineola bisselliella* and *Tinea pellionella* (clothes moth) as well as Blattodea (cockroaches) and other pests of stored products. Altogether he has published over 50 original scientific and technical papers in applied entomology. The carabid beetles of Czechoslovakia are Jan Pulpán's special interest. He can claim to have examined and identified more than half a million specimens in the collections of Czechoslovak museums and individual collectors. His own collection contains over 60 000 specimens of over 500 species of Carabidae, thus representing one of the bases of faunistical research in Czechoslovakia. He has published 31 papers on entomology, most on Carabid beetles (see bibliography). The species *Amara pulpani* Kult, 1949, *Bembidion uvidum pulpani* Fassati, 1954 and *Trechus pulpani* Reška, 1965 were named in his honour.